

NATUURTOETS EN ACTIVITEITENPLAN ONTWIKKELINGSVISIE BERENDONCK

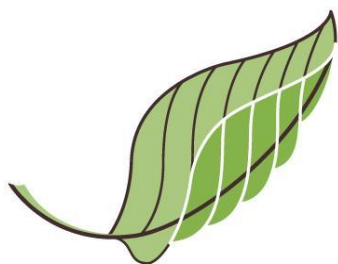
Ontheffingsaanvraag Ffwet das realisatie thermencomplex

NATUURTOETS EN ACTIVITEITENPLAN ONTWIKKELINGSVISIE BERENDONCK

Ontheffingsaanvraag Ffwet das
realisatie thermencomplex

Vincent de Jong
Rob Felix

In opdracht van: RGV Holding BV

17-4-2013

Colofon

© 2013 Natuurbalans - Limes Divergens BV / RGV Holding BV

Tekst en samenstelling: Vincent de Jong & Rob Felix

Projectleiding: Rob Felix

Eindverantwoordelijk: René Krekels

Projectnummer: 13-019

In opdracht van: RGV Holding BV

Wijze van citeren: Jong, V.J. de & R.P.W.H. Felix 2013. Natuurtoets en activiteitenplan ontwikkelingsvisie Berendonck. Ontheffingsaanvraag Ffwet das realisatie thermencomplex. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

Niets uit dit rapport mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Natuurbalans-Limes Divergens BV noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Natuurbalans-Limes Divergens BV. De opdrachtgever vrijwaart Natuurbalans-Limes Divergens BV voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

INHOUD

1	INLEIDING.....	5
2	GEBIEDSBESCHRIJVING EN GEPLANEDE ACTIVITEITEN	7
2.1	Gebiedsbeschrijving	7
2.2	Voorgenomen ingrepen	8
3	ONDERZOEKSMETHODEN	9
3.1	Veldinventarisaties.....	9
3.2	Natuurtoets.....	9
3.2.1	Knelpuntenanalyse	10
3.2.2	Mitigatie- en compensatieplan.....	10
4	NATUURTOETS	11
4.1	Inleiding.....	11
4.2	Das.....	11
4.2.1	Aanwezigheid op de ingreeplocatie	11
4.2.2	Knelpuntenanalyse	13
4.2.3	Toetsing aan de Ffwet	14
4.3	Voorkomen van andere beschermde soorten	14
4.3.1	Flora	14
4.3.2	Vleermuizen.....	15
4.3.3	Broedvogels	15
4.3.4	Amfibieën en vissen.....	16
4.3.5	Overige soorten	17
4.3.6	Conclusie	17
5	MITIGATIE- EN COMPENSATIEPLAN DAS	19
5.1	Vluchtpijp A.....	19
5.2	Kortdurende verstorende effecten	20
5.3	Compensatie verlies secundair foerageergebied	20
5.4	Voorkomen verkeersslachtoffers	22
5.5	Aangepaste verlichting.....	23
5.6	Langdurige verstorende effecten	23
6	ACTIVITEITENPLAN ONTHEFFINGSAANVRAAG FLORA- EN FAUNAWET	25
7	LITERATUUR	35

1 INLEIDING

Achtergrond

Voor het recreatiegebied Berendonck is in 2009 een ontwikkelingsvisie opgesteld. Het vormt de leidraad tot vernieuwing en ontwikkeling met tot doel de Berendonck als geheel aantrekkelijk en duurzaam in stand te kunnen houden.

De visie geeft een ontwikkelings- en inrichtingsschets op hoofdlijnen waarbinnen de geplande nieuwe ontwikkelingen gerealiseerd kunnen worden. De realisatie van een thermencomplex is concreet uitgewerkt en ingetekend.

Aanleiding

Ingrepen en activiteiten in het landschap kunnen leiden tot overtreding van verbodsbepalingen in de Nederlandse natuurwetgeving. In situaties waarin het gaat om ruimtelijke ingrepen zijn de volgende twee wetten van belang:

1. De *Flora- en faunawet* (in het vervolg *Ffwet*), die de bescherming regelt van plant- en diersoorten. Overtreding van de Ffwet ten aanzien van streng beschermde soorten¹ vereist mogelijk een ontheffing ad artikel 75.
2. De *Natuurbeschermingswet 1998* (in het vervolg *Nbwet*), die de bescherming regelt van natuurgebieden. Indien een project in strijd is met de instandhoudingdoelstellingen van een bepaald Natura 2000-gebied, is mogelijk een vergunning Nbwet noodzakelijk.

De ingreeplocatie ligt niet in of nabij een Natura 2000-gebied. Mogelijke overtredingen en ontheffingen van de Nbwet zijn niet aan de orde. De Nbwet komt in het vervolg van deze rapportage niet meer aan bod.

Ten behoeve van de uitvoerbaarheid en vergunbaarheid van de voorgenomen ingreep dient een actueel en volledig beeld te bestaan van het voorkomen van beschermde soorten op de ingreeplocatie. Voorgenomen ingreep dient getoetst te worden aan de bepalingen in de Ffwet.

Om de beschermde natuurwaarden van de Berendonck en mogelijke knelpunten van de voorgenomen inrichting met de Ffwet in kaart te brengen, zijn in het recente verleden diverse natuuronderzoeken uitgevoerd.

In 2006 is door Waardenburg een quick scan uitgevoerd naar de aanwezigheid van beschermde soorten op de Berendonck (Van der Valk & Hoefsloot 2006). In 2007 is door Natuurbalans een uitgebreide studie verricht naar beschermde soorten in het zuiden van de Berendonck, ten behoeve van uitbreidingsplannen voor een golfbaan (Felix 2007). Uit beide onderzoeken bleek onder meer de aanwezigheid van meerdere dassenfamilies in de Berendonck.

In 2012 is door Natuurbalans een quick scan uitgevoerd om de gegevens over beschermde soorten binnen het zoekgebied van de ontwikkelingsvisie te actualiseren. Uit die quick scan bleek een uitbreiding van het leefgebied van de das in de Berendonck ten opzichte van de eerdere onderzoeksjaren. In het projectgebied van de voorgenomen realisatie van het

¹ Streng beschermde soorten: de zogenaamde 'overige soorten' uit tabel 2 en de strikt beschermde soorten uit tabel 3 van de *Flora- en faunawet*. Deze soorten vereisen bij activiteiten de te kwalificeren zijn als ruimtelijke ontwikkeling, in geval van schade, mogelijk een ontheffing van de Ffwet. Soorten uit tabel 1 van de Ffwet hebben vrijstelling van ontheffing. Zie bijlage 2 voor een soortenoverzicht en beschermingsregimes.

thermencomplex is de aanwezigheid van een (kraam)burcht, een bijburcht en primair en secundair foerageergebied vastgesteld (Felix 2012).

In 2013 is de situatie van de das in bovengenoemd projectgebied en omgeving geactualiseerd (dit rapport).

Probleemstelling

Verstoring van dassen en hun verblijfplaatsen als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen, en daarmee een overtreding van de Ffwet, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. De effecten van de voorgenomen ontwikkelingen op beschermde soorten dienen getoetst te worden aan de Ffwet.

Voor de realisatie van de voorgenomen inrichting van de Berendonck is een bestemmingsplanwijziging noodzakelijk. Daarvoor dient vooraf een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid te gelden dat, indien nodig, door DR een ontheffing van de Ffwet wordt verleend.

Opdrachtformulering

Natuurbalans – Limes Divergens BV heeft in opdracht van RGV de actuele situatie van de das in het projectgebied anno 2013 uitgevoerd. Op basis van dat en de eerder uitgevoerde natuuronderzoeken is een natuurtoets opgesteld, waarin de voorgenomen ontwikkelingen in de Berendonck getoetst worden aan de Ffwet. Hierin zijn maatregelen om de functionaliteit van het leefgebied van de das te waarborgen nader uitgewerkt in de vorm van een mitigatie- en compensatieplan. Een activiteitenplan is opgesteld als verplichte bijlage bij een aanvraag ontheffing Ffwet.

Doelstelling

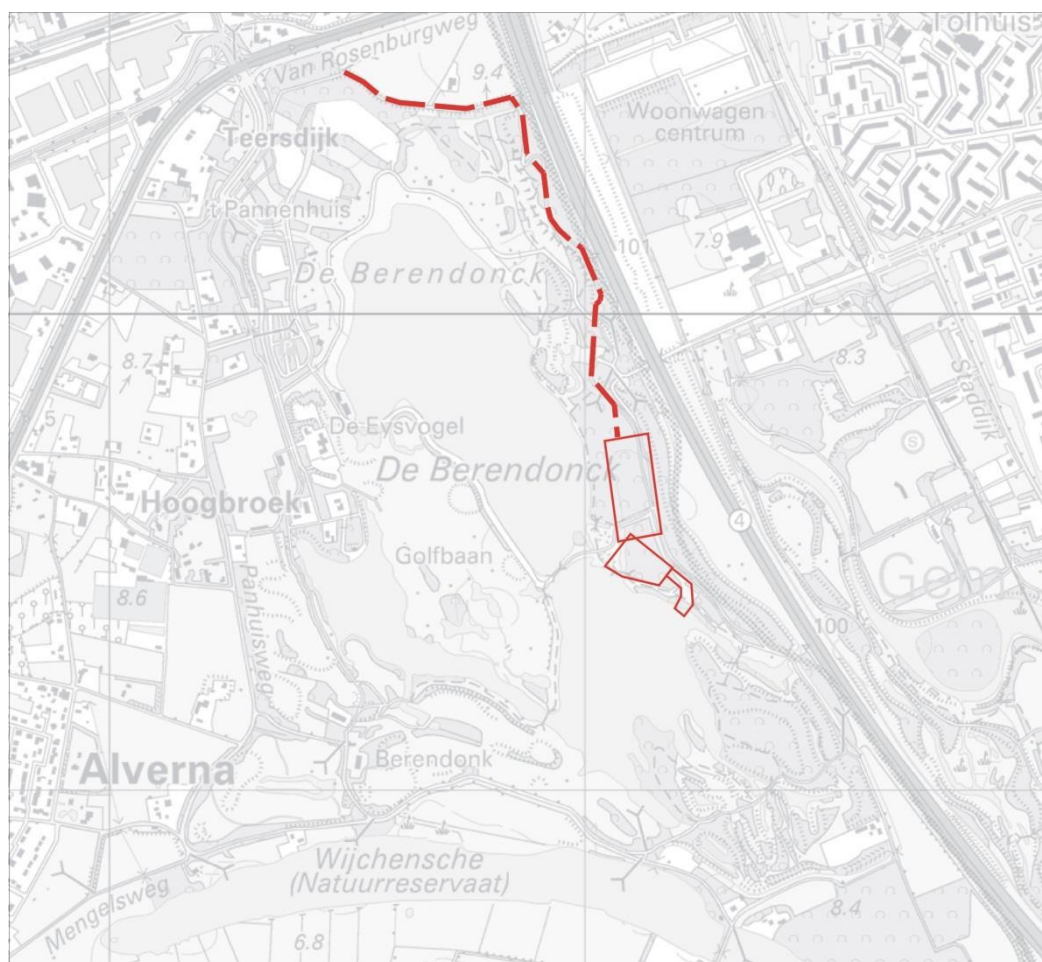
Doel van het onderzoek is het verschaffen van een actueel en volledig inzicht in de situatie van de das en andere beschermde soorten in het ingrepengebied in de Berendonck. Op basis daarvan zijn knelpunten met de Ffwet inzichtelijk gemaakt. Met die kennis is een plan opgesteld waarin maatregelen zijn uitgewerkt om de mogelijke negatieve effecten op de das in de Berendonck zoveel mogelijk te mitigeren / compenseren, ten einde de functionaliteit van het leefgebied van de das in de Berendonck te waarborgen. Voorliggend rapport dient als natuurtoets en als activiteitenplan bij een ontheffingsaanvraag Ffwet.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING EN GEPLANEDE ACTIVITEITEN

2.1 GEBIEDSBESCHRIJVING

Figuur 1 toont de ligging van de ingreeplocatie binnen het recreatiegebied de Berendonck. Het ingrepengebied betreft voornamelijk een jong bosgebied met gemengd loofhout. De ondergroei is ruig van karakter met veel brandnetel.

Figuur 1: Ligging van de ingreeplocatie in recreatiegebied de Berendonck. De stippellijn geeft het tracé van de toegangsweg weer. De rode kaders geven het ruimtebeslag van het thermencomplex en de parkeerplaats weer.

2.2 VOORGENOMEN INGREPEN

De werkzaamheden bestaan uit de aanleg van een thermencomplex inclusief een toegangsweg (figuur 1). De start van de werkzaamheden is gepland rond de jaarwisseling van 2013-2014.

Toegangsweg

De voorgenomen toegangsweg loopt grotendeels over bestaand fietspad. Op enkele delen wordt een nieuwe weg aangelegd en op die locaties is voorzien in de kap van bos. De weg zal op de volgende wijze worden vormgegeven:

- breedte van de verharding 4,5 meter;
- op de weg zullen maatregelen genomen worden om een maximale snelheid van 30 km/h af te dwingen (enkele snelheidsremmers in de vorm van sluizen en een slagboom), daarnaast zal normale bebording behorend bij een 30 km/h zone geplaatst worden en zullen borden geplaatst worden met de afbeelding van een das met een onderbord met de tekst 'Pas op: overstekende dassen';
- de slagboom is na sluitingstijd van het thermencomplex gesloten;
- naast de weg komen grazige bermen met daarin laanbomen;
- langs de weg zal beperkte oriëntatieverlichting geplaatst worden waarbij er rekening mee gehouden wordt dat deze niet schijnt op dassenburchten of pijpen. Na sluitingstijd rond 0:00 uur gaat alle verlichting uit.

Thermencomplex

Het voorgenomen thermencomplex bestaat uit het complex zelf en een parkeerplaats. Rondom wordt een aardenwal gerealiseerd om de bezoekers van het complex te onttrekken aan het zicht. De parkeerplaats wordt verlicht. Na sluitingstijd gaan de lichten uit.

Voor de aanleg van het complex is voorzien in de kap van een deel van het bos. Er zal ongeveer 3,7 ha bos worden gekapt.

Door de aanleg van het complex over een aantal fiets- en wandelpaden, wordt de noord-zuid verbinding in het gebied opgeheven. Ter compensatie wordt een nieuw fiets-wandelpad aangelegd direct ten westen van de A73, langs de verlegde sloot.

3 ONDERZOEKSMETHODEN

3.1 VELDINVENTARISATIES

Natuuronderzoek en quick scans 2006-2012

In 2006 en 2007 is uitvoerig onderzoek gedaan naar het voorkomen van beschermde flora en fauna in de Berendonck (Van der Valk & Hoefsloot 2006; Felix 2007). In 2012 is een natuuronderzoek uitgevoerd naar aanwezigheid van beschermde soorten uit tabel 2 en 3 van de Ffwet binnen het ruimtebeslag en de invloedsfeer van het thermencomplex (Felix 2012).

Dassenonderzoek 2013

Op basis van het natuuronderzoek in 2012 (Felix 2012) was reeds een gedetailleerd beeld van de begrenzing en de status van het leefgebied van de das in het projectgebied voorhanden. Omdat er zich sinds dat onderzoek mogelijk nieuwe ontwikkelingen hebben kunnen voordoen, zoals de vestiging van nieuwe verblijfplaatsen in het ruimtebeslag van de voorgenomen inrichting, is de situatie in 2013 geactualiseerd.

Alle op basis van eerdere onderzoeken bekende burchten zijn op 21 februari 2013 nagelopen en gecontroleerd op bewoning. Gedurende het onderzoek is gelet op de functie van de verblijfplaats; hoofdburcht, bijburcht en vluchtpijp en de mate van activiteit van de betreffende burchten.

Daarnaast is het gehele onderzoeksgebied en de directe omgeving onderzocht op eventuele nieuwe verblijfplaatsen. Tevens is het foerageergebied onderzocht waarbij een onderverdeling is gemaakt in primair en secundair leefgebied.

Primaire leefgebieden zijn te bestempelen als de meest geschikte foerageergebieden waar het stapelvoedsel wordt gevonden. Dit zijn met name kortgrazige, voedselrijke graslanden. Hier wordt voornamelijk gefoerageerd op regenwormen. Secundaire leefgebieden zijn in mindere mate van belang voor de voedselvoorziening, maar zijn belangrijk voor beschutting en migratiemogelijkheden. Beide type foerageergebieden zijn van belang binnen een gezond leefgebied.

Het veldonderzoek resulteert in een compleet en actueel overzicht van de ligging en status van dassenleefgebied in het projectgebied en binnen de invloedsfeer daarvan. De gegevens zijn gebundeld in een leefgebiedenkaart.

3.2 NATUURTOETS

Bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals hier het geval, gaat het bij toetsing aan de Flora- en faunawet om de soorten uit tabel 2 en 3 van de AMvB artikel 75. Voor soorten uit tabel 1 van AMvB artikel 75 geldt vrijstelling van de verbodsbepalingen.

Voor uitvoering van ruimtelijke ingrepen waarbij beschermde soorten in het geding zijn, worden twee mogelijkheden geboden:

1. Mitigerende maatregelen,
2. Ontheffingsaanvraag.

1. Mitigerende maatregelen

Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet door uitvoering van mitigerende maatregelen. Van belang is dat *de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gewaarborgd blijft*.

Om zeker te zijn dat de voorgenomen maatregelen voldoende zijn, kunnen deze ter controle aan Dienst Regelingen worden voorgelegd. Indien voldoende wordt een beschikking gegeven waarin staat dat geen ontheffing nodig is, omdat voorgestelde maatregelen zijn goedgekeurd. Met deze beschikking kan worden aangetoond dat men zich houdt aan de Flora- en faunawet, bijvoorbeeld als iemand bezwaar maakt.

2. Ontheffingsaanvraag

Is de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van een beschermde soort niet gewaarborgd, dan is een reguliere ontheffingsaanvraag nodig. Bij de beoordeling daarvan worden de volgende vragen gesteld:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
- Is er een wettelijk belang? (alleen Tabel 3-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (Tabel 3-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Dienst Regelingen beoordeelt vervolgens of het wettelijk belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en).

3.2.1 Knelpuntenanalyse

Een knelpuntenanalyse is uitgevoerd op basis van een projectie van het ruimtebeslag op de leefgebiedenkaart van beschermde soorten. Onderzocht is in hoeverre de functionaliteit van het leefgebied van de beschermde soorten wordt aangetast en of de voorgenomen ingrepen leiden tot overtreding van de Ffwet.

3.2.2 Mitigatie- en compensatieplan

Per knelpunt zijn oplossingen voorgesteld, waarmee negatieve effecten zijn te voorkomen of te beperken door middel van mitigerende maatregelen. Indien negatieve effecten niet geheel te voorkomen zijn, zijn compenserende maatregelen voorgesteld. Het eindresultaat is een waarborging van de functionaliteit van het leefgebied van beschermde soorten in de Berendonck.

4 NATUURTOETS

4.1 INLEIDING

In de volgende paragrafen wordt de voorgenomen realisatie van het thermencomplex getoetst aan de Ffwet op basis van de onderzoeken naar de aanwezigheid van beschermde soorten in het projectgebied.

Onderzoek naar de das is uitgevoerd in 2012 (Felix 2012) en is geactualiseerd in 2013 (dit onderzoek). Gegevens over het voorkomen van andere soortgroepen zijn afkomstig van onderzoek uit 2012 (Felix 2012).

4.2 DAS

4.2.1 Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Een dassenleefgebied heeft drie hoofdfuncties. Alle drie de hoofdfuncties van een dassenleefgebied zijn in de Berendonck aanwezig.

1. **Verblijfsfunctie:** burchten, bijburchten en/of losse pijpen, meestal aanwezig in een bos of bosrand waar voldoende dekking aanwezig is. In en rondom de Berendonck zijn drie actieve (kraam-)burchten aanwezig. Daarnaast zijn er verschillende locaties met vluchtpijpen en bijburchten (figuur 2). In de Ffwet worden al deze typen gelijkwaardig aangeduid met “burcht” en geldt hetzelfde beschermingsregime.
2. **Voedselfunctie:** vochtige, rijke graslanden waar jaarrond veel regenwormen gevonden kunnen worden en bos met een rijke ondergroei. Van minder belang zijn akkers, waar gedurende een korte periode van het jaar specifiek voedsel gevonden kan worden;
3. **Migratiefunctie:** meestal langs lijnvormingen landschapselementen tussen burcht en voedselgebied.

Burchten

Burcht 1 ligt in de houtwal langs de A73 (figuur 2). De burcht bevat negen actief belopen pijpen waarvan enkele pijpen zeer actief in gebruik zijn. In februari 2013 was vers uitgeworpen aarde aanwezig en op een tweetal stortheuvels lag vers nestmateriaal. Daarnaast bevindt zich op de burcht een speelboom. Op basis van deze kenmerken kan deze burcht als kraamburcht worden gekwalificeerd. In de directe omgeving van de burcht zijn verschillende latrines aanwezig. Ook in 2012 fungeerde deze burcht reeds als kraamburcht.

Burcht 2 ligt langs de Weg ter Horst, in het zuidwestelijk deel van de Berendonck (figuur 2). De burcht ligt op geruime afstand van de ingreeplocatie. Bovendien zijn burcht 2 en de ingreeplocatie ruimtelijk gescheiden door een grote waterplas. Aangenomen mag worden dat de dassen van burcht 2 niet in de omgeving van de ingreeplocatie foerageren, maar aan de westzijde van de plas blijven. Rondom burcht 2 ligt voldoende geschikt foerageergebied.

Burcht 3 heeft zeven actief belopen pijpen en is gelegen in het verre zuidelijke deel van de Berendonck in het bosgebied bij boerderij de Eikenhorst (zowel burcht als de Eikenhorst zijn niet weergegeven in figuur 2). Van de zeven pijpen worden een drietal pijpen zeer actief gebruikt en bij één pijp lag vers uitgeworpen aarde en nestmateriaal. Enkele pijpen leken dichtgestopt met takken. Het foerageergebied van deze dassenfamilie strekt zich

hoogstwaarschijnlijk voornamelijk uit ten oosten en zuiden van de Eikenhorst, op geruime afstand van de ingreeplocatie.

Bijburchten / vluchtpijpen

In en in de directe omgeving van de Berendonck zijn verschillende vluchtpijpen en bijburchten aanwezig (figuur 2). Burchten die uit één of hooguit twee actief belopen pijpen bestaan worden vluchtpijp genoemd. Burchten die uit meer dan twee pijpen bestaan worden als bijburcht aangemerkt. In het geval van een vluchtpijp kunnen er meerdere pijpen aanwezig zijn, maar deze verkeren dan in een vervallen staat.

De meest noordelijke vluchtpijp (A, zie figuur 2) ligt in het wegtalud van de Oude Teersdijk. In 2012 werd deze nog als bijburcht aangemerkt, maar enkele van de omliggende pijpen zijn inmiddels volledig vervallen. Anno 2013 is er slechts één pijp belopen.

Aan de oostrand van de Berendonck ligt een complex van verschillende vluchtpijpen en bijburchten op een aarden wal (B,C,D in). Burcht D is een duidelijke bijburcht die veelvuldig in gebruik is. Momenteel bestaat de burcht uit vier belopen pijpen waarvan er twee zeer actief belopen zijn.

Locaties B, C en E worden aangemerkt als vluchtpijp. B en C worden incidenteel gebruikt. Vluchtpijp E ligt in het bosgebied dat grenst aan het Wijchensven en is zo goed als volledig vervallen en al geruime tijd niet meer in gebruik. De bijburcht ligt op zo'n 100 meter afstand van burcht nummer 3 (niet op de kaart). Vluchtpijp F wordt incidenteel belopen.

Aan de oostzijde van de A73 is in 2013 vrij veel activiteit vastgesteld. De oostzijde van de A73 kan bereikt worden door een dassentunnel onder de snelweg. De tunnel wordt regelmatig gebruikt en van en naar de tunnel loopt een duidelijke wissel. Er liggen twee zeer actief belopen vluchtpijpen waar vers uitgeworpen zand aanwezig is. In het geval van vluchtpijp G lag er ook nog vers nestmateriaal.

De verschillende bijburchten en vluchtpijpen behoren elk bij een bepaalde hoofdburcht. Zonder een zeer uitgebreid onderzoek (baitmarkingonderzoek) is het moeilijk om vast te stellen welke bijburchten en vluchtpijpen bij welke hoofdburcht behoren. Aan de hand van het sporenonderzoek en expert judgement is toch geprobeerd een inschatting te maken welke nevenvestigingen bij welke hoofdburchten behoren.

Het is zeer aannemelijk dat vluchtpijp A bij burcht 1 behoort en dat vluchtpijpen E en F bij burcht 3 behoren. De aarden wal met locaties B, C en D liggen tussen twee burchten in (1 en 3). Deze locaties kunnen zowel bij burcht 1 als bij burcht 3 behoren. In het vroege voorjaar vormen latrines de afbakening van de verschillende territoria. De latrine nabij bijburcht D kan er op duiden dat het de grens vormt tussen het territorium van hoofdburcht 1 en 3.

De vluchtpijpen aan de oostzijde van de A73 lijken bij burcht 1 te behoren. Er bestaat echter een mogelijkheid dat er nog een andere burcht aan de oostzijde van de A73 ligt, ver buiten de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep.

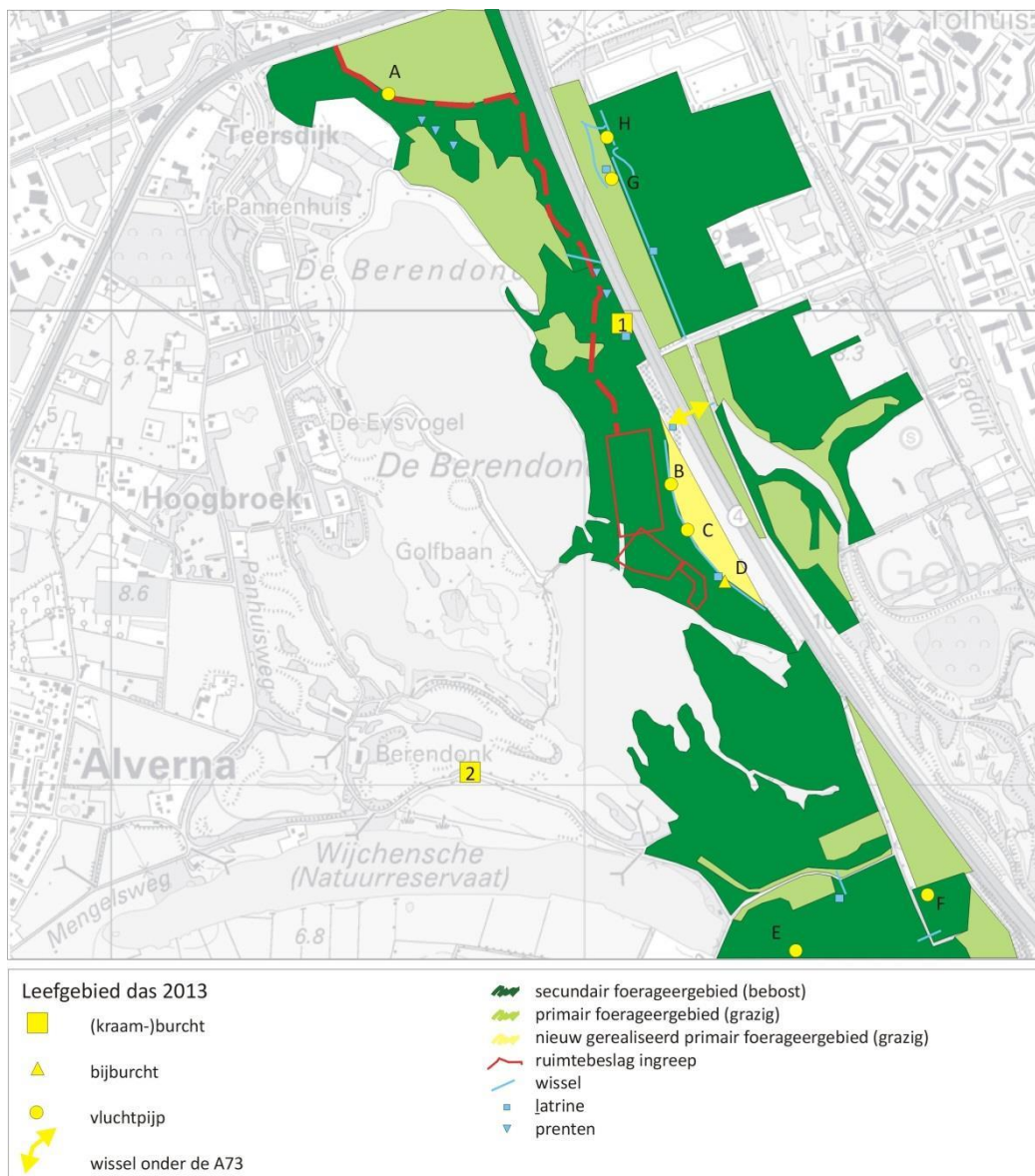
Foerageergebieden

Figuur 2 geeft de ligging van primair en secundair foerageergebied weer. Primair foerageergebied bestaat voornamelijk uit weilanden en korte grazige vegetaties. De secundaire foerageergebieden worden gevormd door de jonge loofbossen in het gebied.

Activiteit

Het zwaartepunt van de dassenactiviteit in de Berendock is aanwezig nabij de verschillende burchten en in de primaire foerageergebieden (figuur 2).

Figuur 2: Leefgebiedenkaart das Berendock met de ligging van burchten, bijburchten, vluchtpijpen en primaire en secundaire foerageergebied. Locatie A wordt hier vluchtpijp genoemd als gevolg van een sterke afname van activiteit ten opzichte van 2012, toen het nog een bijburcht genoemd werd. Het verschil in typering leidt overigens niet tot een andere (mindere) beschermingsstatus.

4.2.2 Knelpuntenanalyse

Effecten toegangsweg

De voorgenomen aanleg en inrichting van de toegangsweg is beschreven in §2.2. De aanleg en het gebruik van de weg kunnen leiden tot de volgende knelpunten met de Ffwet.

- Werkzaamheden aan de toegangsweg ter hoogte van vluchtpijp A (figuur 2) leiden tot schade aan deze vluchtpijp, daar deze direct langs de Oude Teersdijk ligt. Ook al betreft het een locatie die recent gedevalueerd is tot vluchtpijp en steeds minder gebruikt wordt, volgens de Ffwet blijft het de status van burcht houden met de daarvoor geldende beschermingsregimes.
- Werkzaamheden aan de toegangsweg leiden mogelijk tot verstoring van de nabijgelegen burcht 1;
- Door het ruimtebeslag van de weg gaat secundair foerageergebied verloren. Hier staat tegenover dat aan weerszijden van de weg een grasberm wordt gerealiseerd, die als primair foerageergebied dient te worden aangemerkt.
- Gebruik van de toegangsweg door gemotoriseerd verkeer leidt tot een verhoogde kans op verkeersslachtoffers onder dassen. Niet alleen vormt dit een gevaar voor individuen, maar wanneer een zogend vrouwtjes wordt aangereden kan dit een significant effect hebben op de gehele populatie.
- Zonder gerichte maatregelen ten aanzien van verlichting van de weg, leidt verlichting tot verstoring van burcht 1 en foeragerende dieren (figuur 3).

Effecten thermencomplex en parkeerterrein

De voorgenomen inrichting van het thermencomplex en parkeerplaats is beschreven in §2.2. De aanleg en het gebruik van het complex kunnen leiden tot de volgende knelpunten met de Ffwet.

- Door het ruimtebeslag van het parkeerterrein en het thermencomplex gaat 3,7 ha secundair foerageergebied verloren;
- Bouwwerkzaamheden aan het complex leiden tot versturende effecten op de aanwezige vluchtpijpen en bijburchten B, C en D (figuur 2);
- Gebruik van het complex en de parkeerplaats leidt tot een toename van recreatieve druk. Het gebied is overigens al vrij druk, zonder dat de dassen daar last van lijken te hebben. In tegendeel, de das heeft zijn leefgebied de laatste jaren uitgebreid in de Berendonck.

4.2.3 Toetsing aan de Ffwet

Bovengenoemde effecten van de voorgenomen ingreep doen afbreuk aan de functionaliteit van de vaste verblijfplaatsen van de das. Dit leidt tot overtreding van de Ffwet. Om overtreding van de wet te voorkomen dienen mitigerende maatregelen te worden gerealiseerd. Verlies van foerageergebied dient te worden gecompenseerd. Een goedkeuring in de vorm van een ontheffing dan wel positieve afwijzing van DR nadrukkelijk gewenst. In hoofdstuk 0 is daarom een mitigatie- en compensatieplan uitgewerkt, gevolgd door een activiteitenplan in hoofdstuk 6 ter begeleiding van een ontheffingsaanvraag Ffwet.

4.3 VOORKOMEN VAN ANDERE BESCHERMDE SOORTEN

4.3.1 Flora

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Op basis van de quick scan in 2012 kan worden geconcludeerd dat geschikte habitats voor streng beschermde plantensoorten ontbreken. Er kan worden uitgegaan van de afwezigheid van streng beschermde plantensoorten op de ingreeplocaties.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffwet ten aanzien van planten worden niet overtreden. Een ontheffing van de Ffwet is niet aan de orde.

4.3.2 Vleermuizen

Wettelijke status

Alle soorten vleermuizen zijn opgenomen in tabel 3 van de Ffwet. Binnen het leefgebied van vleermuizen zijn de volgende elementen beschermd:

- verblijfplaatsen,
- belangrijke vliegroutes,
- essentieel foerageergebied.

Verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen aanwezig zijn in oude bomen en gebouwen. Over het algemeen zijn verblijfplaatsen van vleermuizen niet permanent bewoond. De dieren verplaatsen zich een aantal keer per jaar, waarbij ze periodiek terugkeren naar dezelfde verblijfplaatsen. Om die reden worden alle verblijfplaatsen (winterverblijfplaats, kraamkamer, tussenverblijfplaats, paarplaats) gerekend tot vaste verblijfplaatsen en zijn jaarrond beschermd, ook wanneer ze tijdelijk niet worden gebruikt.

Vliegroutes en foerageergebied die essentieel zijn voor het voortbestaan van een populatie worden eveneens gerekend tot onderdeel van een vaste rust- of verblijfplaats en zijn derhalve ook beschermd. Voor uitvoering van activiteiten die kunnen leiden tot negatieve beïnvloeding van een populatie geldt een ontheffingsplicht.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Binnen het ingreepgebied en de invloedssfeer van het thermencomplex staan geen bomen en/of gebouwen die voor vleermuizen geschikt zijn als verblijfplaats. De bomen zijn er te jong om voor vleermuizen geschikte holten of kieren te bevatten. De bomen op genoemde ingreeplocaties zijn daarom niet geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen.

De ingreeplocaties kunnen niet worden beschouwd als essentieel foerageergebied voor vleermuissoorten. Daarvoor zijn de ingreeplocaties veel te klein en is er vergelijkbaar foerageergebied ruimschoots in de omgeving aanwezig. Ook vliegroutes ontbreken op de ingreeplocaties.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Realisatie van de ingreep leidt niet tot schade aan beschermde elementen van vleermuisleefgebied en daarom niet tot knelpunten met de Ffwet.

4.3.3 Broedvogels

Wettelijke status

Bij uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels, dat globaal loopt van half maart tot half juli. Tijdens het broedseizoen vallen namelijk alle bewoonde nesten onder de reikwijdte van artikel 11 van de Flora- en faunawet en zijn daardoor beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om

de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Voor een verdere aanscherping van de definitie van het begrip ‘nesten’ wordt onderscheid gemaakt tussen broedseizoenen en niet-broedseizoenen.

Nesten jaarrond beschermd

Van een aantal vogels is het nest jaarrond beschermd. De nesten van roofvogels, uilen (uitgezonderd bosuil), gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, ooievaar en roek vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van ‘vaste rust- of verblijfplaats’ in artikel 11 van de Ffwet² (2009). Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, in principe jaarrond beschermd.

Nesten beschermd tijdens broedseizoenen

Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten wordt hieraan voldaan door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Nesten van de overige vogelsoorten vallen buiten de broedperiode niet onder de definitie ‘nest’ of ‘vaste verblijfplaats’ in artikel 11 van de Ffwet. Ze worden namelijk het daaropvolgende broedseizoen niet weer in gebruik genomen en zijn buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van de soort.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest komen niet op de ingreeplocaties voor.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Om overtreding van de Ffwet ten aanzien van verstoring van broedende vogels te voorkomen, dienen eventuele bomenkap en verwijdering van struweel plaats te vinden buiten de broedtijd van vogels: voor 15 maart of na 15 juli.

Indien bovenstaande maatregelen worden getroffen, treedt geen verstoring van broedende vogels op, en worden verbodsbepalingen van de Ffwet ten aanzien van vogels niet overtreden.

4.3.4 Amfibieën en vissen

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Streng beschermde amfibieën- en vissoorten komen niet op de ingreeplocaties voor. Hiervoor ontbreekt geschikt biotoop. Alleen algemene amfibieënsoorten zullen het bos gebruiken als landleefgebied.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffwet ten aanzien van amfibieën en vissen worden niet overtreden.

² Bron: Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. (Dienst Regelingen 2009)

4.3.5 Overige soorten

Andere streng beschermde diersoorten, zoals reptielen, verschillende insectensoorten en overige ongewervelden komen niet op de ingreeplocaties voor. Voor dergelijke soorten ontbreken geschikte habitats. Er is geen sprake van overtreding van de Ffwet ten aanzien van overige soorten.

4.3.6 Conclusie

Om overtreding van de Ffwet ten aanzien van verstoring van broedende vogels te voorkomen, dienen bomenkap en verwijdering van struweel plaats te vinden buiten de broedtijd van vogels: voor 15 maart of na 15 juli.

Indien bovenstaande maatregelen worden getroffen, treedt geen verstoring van broedende vogels op, en worden verbodsbepalingen van de Ffwet ten aanzien van vogels niet overtreden.

Op basis van het ontbreken van geschikte biotopen en habitats kan ervan uit worden gegaan dat buiten de das overige streng beschermde soortgroepen ontbreken. Bij realisatie van de voorgenomen ingreep is van overtreding van de Flora- en faunawet geen sprake. Een ontheffing van de Ffwet is niet noodzakelijk.

5 MITIGATIE- EN COMPENSATIEPLAN DAS

In voorliggend hoofdstuk worden mitigerende en compenserende maatregelen beschreven die worden uitgevoerd om de in §4.2.2 beschreven knelpunten met de Ffwet ten aanzien van de das weg te nemen. Deze maken onderdeel uit van een aanvraag ontheffing Ffwet en zijn conform de Soortenstandaard Das (DR, 29-01-2013).

Uitvoering van de in dit hoofdstuk opgenomen maatregelen leidt tot waarborging van de functionaliteit van het leefgebied van de das, tijdens de uitvoerings- en exploitatiefase van het thermencomplex in de Berendonck.

Samenvatting knelpunten

1. Werkzaamheden aan de toegangsweg ter hoogte van vluchtpijp A leiden tot schade aan deze vluchtpijp, daar deze direct langs de Oude Teersdijk ligt;
2. Aanleg van de toegangsweg en bouwwerkzaamheden aan het complex leiden tot verstoring van nabijgelegen verblijfplaatsen;
3. Door het ruimtebeslag van de weg, parkeerterrein en thermencomplex gaat secundair foerageergebied verloren;
4. Gebruik van de toegangsweg door gemotoriseerd verkeer leidt tot een verhoogde kans op verkeersslachtoffers onder dassen;
5. Verlichting van de weg leidt tot verstoring van burcht 1 en foeragerende dieren.
6. Gebruik van het complex en de parkeerplaats leidt tot een toename van recreatieve druk.

5.1 VLUCHTPIJP A

Werkzaamheden aan de toegangsweg ter hoogte van vluchtpijp A in het talud van de Oude Teersdijk (figuur 2) leiden tot permanente schade aan die vluchtpijp, waardoor de functionaliteit van de burcht niet gewaarborgd kan worden. Omdat de pijp waarschijnlijk vlak onder het wegdek ligt bestaat er bovendien kans op verzakking van de weg, met gevaar voor de verkeersveiligheid tot gevolg.

Om de functionaliteit op lange termijn te kunnen waarborgen wordt er een nieuwe burcht aangeboden en wordt de das door middel van passieve verplaatsing gestimuleerd om de vluchtpijp te verlaten.

De nieuwe burcht wordt gerealiseerd door twee betonnen buizen (diameter van 30 cm) in hetzelfde talud langs de Oude Teersdijk te persen, op een afstand van 50 meter ten oosten van de huidige pijp. Dassen zullen de burcht, indien geaccepteerd, zelf verder uitgraven.

Compensatie van de vluchtpijp A door middel van passieve verplaatsing zal aan de volgende eisen voldoen:

- De vervangende burcht dient minimaal een half jaar voor dassen beschikbaar te zijn, voordat de oude burcht ongeschikt gemaakt wordt.
- Zo gauw de nieuwe burcht aantoonbaar door dassen in gebruik is, mag de oude burcht ongeschikt gemaakt worden.
- Het ongeschikt maken van de oude burcht dient gefaseerd te worden uitgevoerd door middel van een ontmoedigingsbeleid.

- Tijdens het proces van passieve verplaatsing zijn verstorende werkzaamheden binnen een straal van 200 meter van de vluchtpijp en de nieuwe burcht niet toegestaan.
- De werkzaamheden dienen uitgevoerd te worden onder begeleiding van een dassendeskundige en er dient een verplaatsingsplan te worden opgesteld.
- Als de nieuw aan te leggen burcht door de das geaccepteerd is, kan de oude burcht worden dichtgemaakt om verzakkingen in de weg te voorkomen.

5.2 KORTDURENDE VERSTORENDE EFFECTEN

Verschillende factoren kunnen leiden tot verstoring aan verblijfplaatsen van de das. Werkzaamheden zoals de aanleg van de weg en het complex kunnen leiden tot tijdelijke verstorende effecten. Dit kan onder andere door geluid en of trillingen.

De volgende **mitigerende** maatregelen worden genomen om verstoring te voorkomen;

- Verstorende werkzaamheden in de nabijheid van verblijfplaatsen (straal van 20m) worden buiten de kwetsbare periode van de das uitgevoerd. Verstorende werkzaamheden zijn werkzaamheden die veel geluid en trillingen produceren. De kwetsbare periode van de das is december t/m juni.
- Werkzaamheden worden alleen overdag uitgevoerd. Nooit later dan 19.00 uur.

Bovenstaande mitigerende maatregelen hebben betrekking op vluchtpijp A, hoofdburcht 1 en het burchtencomplex B, C en D.

5.3 COMPENSATIE VERLIES SECUNDAIR FOERAGEERGEBIED

Door de aanleg van het complex en de parkeerplaats gaat in totaal 3,7 ha secundair leefgebied van de das verloren. Het ruimtebeslag van het project ligt geheel in bos met ondergroei van ruigte.

Verlies van secundair foerageergebied dient voor 50% gecompenseerd te worden door de aanleg van of omvorming naar primair foerageergebied (Soortenstandaard Das, DR 29-01-2013). Volgens deze voorwaarden dient het leefgebied van de das met 1,85 ha grasland te worden uitgebreid.

Verlies aan secundair leefgebied door het ruimtebeslag van de weg wordt intern gecompenseerd door de aanleg van graslandbermen langs de weg. Het verlies aan secundair foerageergebied als gevolg van de wegaanleg wordt daarom niet in de berekening meegenomen. Mits er aan de voorwaarden in §5.4 wordt voldaan, vormen de graslandbermen primair foerageergebied voor de das.

In het kader van de ontwikkelingsvisie Berendonck is een deel van de compensatie reeds uitgevoerd. In 2012 is een brede sloot gelegen langs de bosrand met burchtlocaties B, C en D in oostelijke richting verplaatst. De verplaatsing heeft ertoe geleid dat er een grasland van minimaal 1,1 ha beschikbaar is gekomen als primair foerageergebied. In de oorspronkelijke situatie was het graslandperceel niet voor dassen toegankelijk als gevolg van de barrièrewerking van de sloot.

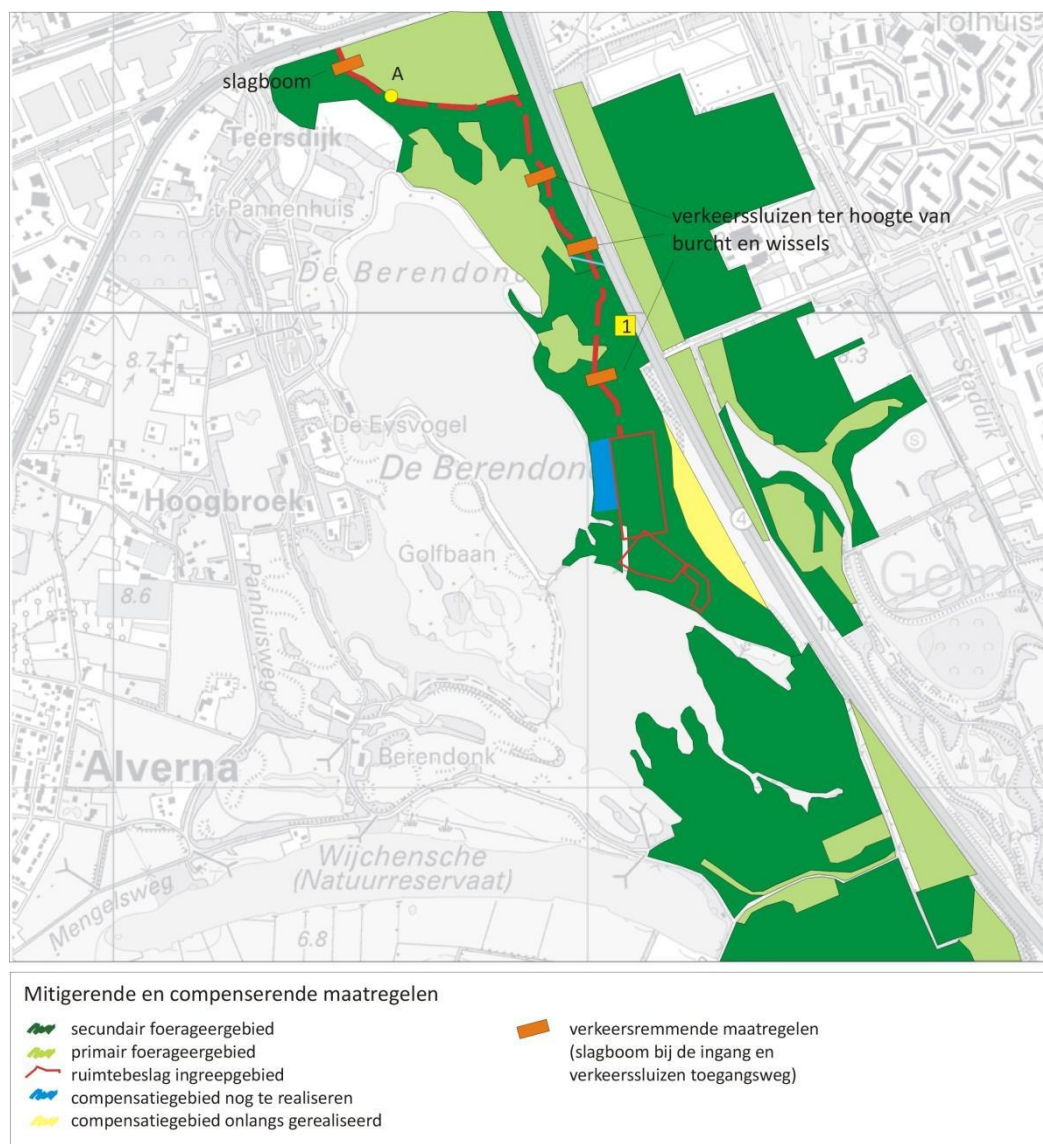

Figuur 3: In het kader van de ontwikkelingsvisie Berendonck is in 2012 een brede sloot tussen de Berendonck en de A73 richting de snelweg verlegd (blauwe stippellijn: oude loop; gele lijn: nieuwe loop). Dit heeft geleid tot een toename van beschikbaar primair foerageergebied voor de das van minimaal 1,1 ha.

Naast de reeds gerealiseerde compensatie dient volgens de voorwaarden nog 0,75 ha primair foerageergebied (grasland) te worden gerealiseerd. Hiertoe worden de volgende maatregelen genomen.

- 1) Ten westen van het geplande complex en parkeerplaats wordt een deel van het bosgebied omgevormd naar grasland met verspreid staande bomen en bosjes. Op deze manier wordt ruim 0,85 ha aan primair foerageergebied gerealiseerd (blauw in figuur 4).
- 2) Aanvullend worden er rondom de te realiseren parkeerplaats groenstroken aangelegd met graslandvegetaties. De parkeerplaats is verlicht maar na sluitingstijd (24.00 uur) gaan de lampen uit en kan de das ook op die graslanden foerageren.

Bij de aanleg van de graslanden is het van belang dat deze niet te ruig van karakter worden. De meest optimale graslanden voor dassen zijn kort en voedselrijk. De omgevormde graslanden dienen daarom regelmatig gemaaid te worden om te voorkomen dat ze te ruig worden. Het gras mag bij voorkeur niet langer worden dan 5 cm. Om de graszoden voedselrijker te maken kunnen de graszoden bemest worden met stalmest of een ander vorm van mest. Deze bevordert de wormenproductie. Met name wanneer de graslanden net zijn omgevormd is het van belang dat ze vaker gemaaid worden om verruiging te voorkomen.

Figuur 4: Ligging compensatie- en mitigeriemaatregelen.

5.4 VOORKOMEN VERKEERSSLACHTOFFERS

De toegangsweg is momenteel gesloten voor gemotoriseerd verkeer. Bij ingebruikname door gemotoriseerd verkeer ontstaat een grotere kans op verkeersslachtoffers tenzij er verkeersremmende maatregelen worden genomen.

De volgende **mitigerende** maatregelen worden genomen om verkeersslachtoffers te voorkomen.

- Op de weg zullen maatregelen genomen worden om een maximale snelheid van 30 km/h af te dwingen. Er worden drie snelheidsremmers in de vorm van verkeerssluizen aangelegd ter hoogte van burcht 1 en een belangrijke wissel. Aan het begin van de toegangsweg wordt een slagboom geplaatst. Samen met enkele scherpe bochten in de weg zijn deze maatregelen afdoende om de snelheid voldoende te beperken.

- Daarnaast zal normale bebording behorend bij een 30 km/h zone geplaatst worden en zullen borden geplaatst worden met de afbeelding van een das met een onderbord met de tekst 'Pas op: overstekende dassen'.

5.5 AANGEPASTE VERLICHTING

Langs de gehele toegangsweg zal beperkte oriëntatieverlichting geplaatst worden, waarbij er rekening mee gehouden wordt dat deze niet schijnt op dassenburchten of pijpen. Na sluitingstijd rond 24:00 uur gaat alle verlichting uit.

5.6 LANGDURIGE VERSTORENDE EFFECTEN

De toegenomen recreatieve druk op het nieuw aan te leggen fiets/wandelpad langs de A73 (ter compensatie van de verstoorde noord-zuidverbinding) kan leiden tot enige versturende effecten. Het pad komt te liggen ten oosten van de burchten B, C en D naast het reeds gerealiseerde compensatieperceel, direct ten westen van de onlangs verlegde sloot. Bij de berekening van het oppervlak van de benodigde compensatie is reeds rekening gehouden met het ruimtebeslag van het nieuwe fiets/wandelpad. Dit zit niet in de 1,1 ha primair foerageergebied in de vorm van het grasland.

Om de rust op de burchten B, C en D te garanderen wordt een afscheiding gerealiseerd in de vorm van een meidoornhaag, bramenwal, greppel of afrastering. Op deze manier wordt toegang van recreanten tot het foerageergebied ontmoedigd.

6 ACTIVITEITENPLAN ONTHEFFINGSAANVRAAG FLORA- EN FAUNAWET

Uit de resultaten van voorliggend onderzoek blijkt dat de voorgenomen ingreep leidt tot negatieve effecten op de wettelijk beschermde das. Voor deze soort dient ontheffing aangevraagd te worden ingevolge Flora- en Faunawet artikel 75, vierde lid en vijfde lid onderdeel c.

Voorliggend hoofdstuk bevat het activiteitenplan dat als verplichte bijlage dient te worden bijgevoegd bij de ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet. Het activiteitenplan bevat de relevante teksten die antwoord geven op de vragen uit het aanvraagformulier.

A. Adres, postcode, gemeente en provincie van de locatie(s) waar de activiteiten worden uitgevoerd

Het projectgebied ligt in recreatiegebied de Berendonck aan de Weg door de Berendonck, 6603 LP, Wijchen.

B. Omschrijving activiteiten en werkzaamheden

In het kader van de ontwikkelingsvisie Berendonck is een nieuw bestemmingsplan opgesteld. Ter realisatie van het in dit bestemmingsplan opgenomen thermencomplex (inclusief toegangsweg) is geconstateerd dat mogelijk een ontheffing FFwet aan de orde is.

De realisatie van het thermencomplex met bijbehorende toegangsweg zal bestaan uit de volgende onderdelen:

- aanleg toegangsweg
- aanleg parkeerplaats
- bouw thermencomplex (met tuin)

C. Ingetekende topografische kaart

Ligging en begrenzing van het projectgebied is weergegeven in figuur 1.

D. Manier waarop u de activiteiten wilt uitvoeren

De werkzaamheden bestaan uit de aanleg van een thermencomplex inclusief een toegangsweg (figuur 1). De start van de werkzaamheden is gepland rond de jaarwisseling van 2013-2014.

Toegangsweg

De voorgenomen toegangsweg loopt grotendeels over bestaand fietspad. Op enkele delen wordt een nieuwe weg aangelegd en op die locaties is voorzien in de kap van bos. De weg zal op de volgende wijze worden vormgegeven:

- breedte van de verharding 4,5 meter;
- op de weg zullen maatregelen genomen worden om een maximale snelheid van 30 km/h af te dwingen (enkele snelheidsremmers in de vorm van sluizen en een slagboom), daarnaast zal normale bebording behorend bij een 30 km/h zone geplaatst

worden en zullen borden geplaatst worden met de afbeelding van een das met een onderbord met de tekst 'Pas op: overstekende dassen';

- de slagboom is na sluitingstijd van het thermencomplex gesloten;
- naast de weg komen grazige bermen met daarin laanbomen;
- langs de weg zal beperkte oriëntatieverlichting geplaatst worden waarbij er rekening mee gehouden wordt dat deze niet schijnt op dassenburchten of pijpen. Na sluitingstijd rond 0:00 uur gaat alle verlichting uit.

Thermencomplex

Het voorgenomen thermencomplex bestaat uit het complex zelf en een parkeerplaats. Rondom wordt een aardenwal gerealiseerd om de bezoekers van het complex te onttrekken aan het zicht. De parkeerplaats wordt verlicht. Na sluitingstijd gaan de lichten uit.

Voor de aanleg van het complex is voorzien in de kap van een deel van het bos. Er zal ongeveer 3,7 ha bos worden gekapt.

Door de aanleg van het complex over een aantal fiets- en wandelpaden, wordt de noord-zuid verbinding in het gebied opgeheven. Ter compensatie wordt een nieuw fiets-wandelpad aangelegd direct ten westen van de A73, langs de verlegde sloot.

E. Doel en belang van uw activiteiten

De doelstelling en het belang van de voorgenomen ontwikkelingen zijn tweeledig:
Aanpassing Berendonck aan gewijzigd recreatiepatroon.

De behoefte vanuit de consument voor de opzet van meer activiteiten en voorzieningen, maar ook de sterke afname van sporten zoals windsurfen zijn aanleiding om de voorzieningen binnen Berendonck te moderniseren en aan te passen aan de veranderde vraag. Een thermencomplex is een voorziening waar grote vraag naar is.

De Berendonck is een laagdrempelig intensief gebruikt dagrecreatiegebied, de toegang voor de bezoekers is gratis. Beheer en onderhoud brengen hoge kosten met zich mee. RGV ontvangt geen structurele subsidies van overheden. Daarom dienen aanvullende economische dragers gerealiseerd te worden.

Door de realisatie van de plannen is RGV in staat de Berendonck duurzaam aantrekkelijk te houden voor grote groepen recreanten.

F. Planning en onderbouwing van de activiteiten

De start van de werkzaamheden is gepland rond de jaarwisseling van 2013-2014.

G. Deskundige die betrokken is bij uw activiteiten en zijn/haar kwalificaties

Bureau Natuurbalans - Limes Divergens BV heeft het veldonderzoek en de effectstudie voor uitgevoerd. Bij het bureau zijn specialisten werkzaam met uitgebreide ecologische kennis op het gebied van flora, vleermuizen, overige zoogdieren, (broed)vogels, herpetofauna, vissen en insecten. Het bureau heeft jarenlange ervaring bij uitvoering van inventarisaties en het opstellen van onder meer effectrapportages.

Bij de veldinventarisaties in het kader van het project waren de volgende personen betrokken: drs. R. Felix en drs. V. de Jong. Allen zijn zeer goed bekend met de Nederlandse fauna en hebben bij Bureau Natuurbalans – Limes Divergens talloze veldonderzoeken naar (beschermde) fauna uitgevoerd.

Bij het opstellen van de effectstudie in het kader van het voorgenomen project waren de volgende personen betrokken: drs. R. Felix, drs. V. de Jong en drs. R. Krekels. Allen zijn goed bekend met de Nederlandse natuurwetgeving en hebben jarenlange ervaring met het opstellen van effectstudies en ontheffingsaanvragen Flora- en faunawet. Deze studies zijn onder meer uitgevoerd voor in opdracht van NV Nederlandse Gasunie, Rijkswaterstaat, provincies, gemeenten en terreinbeheerders.

H. Korte termijn effecten op de beschermde soort(en) per fase/activiteit

Effecten toegangsweg

- Werkzaamheden aan de toegangsweg ter hoogte van vluchtpijp A (figuur 2) leiden tot schade aan deze vluchtpijp, daar deze direct langs de Oude Teersdijk ligt.
- Werkzaamheden aan de toegangsweg leiden mogelijk tot verstoring van de nabijgelegen burcht 1;
- Door het ruimtebeslag van de weg gaat secundair foerageergebied verloren. Hier staat tegenover dat aan weerszijden van de weg een grasberm wordt gerealiseerd, die als primair foerageergebied dient te worden aangemerkt.
- Gebruik van de toegangsweg door gemotoriseerd verkeer leidt tot een verhoogde kans op verkeersslachtoffers onder dassen.
- Zonder gerichte maatregelen ten aanzien van verlichting van de weg, leidt verlichting tot verstoring van burcht 1 en foeragerende dieren (figuur 3).

Effecten thermencomplex en parkeerterrein

- Door het ruimtebeslag van het parkeerterrein en het thermencomplex gaat 3,7 ha secundair foerageergebied verloren;
- Bouwwerkzaamheden aan het complex leiden tot versturende effecten op de aanwezige vluchtpijpen en bijburchten B, C en D (figuur 2);
- Gebruik van het complex en de parkeerplaats leidt tot een toename van recreatieve druk. Het gebied is overigens al vrij druk, zonder dat de dassen daar last van lijken te hebben.

I. Lange termijn effecten op de staat van instandhouding van de soort(en) per fase/activiteit

De gunstige staat van instandhouding van de das wordt gewaarborgd door uitvoering van mitigerende en compenserende maatregelen. Er zijn geen lange termijn effecten op de staat van instandhouding van de das.

Zie hoofdstuk 0 voor een uiteenzetting van de te nemen maatregelen om de gunstige staat van instandhouding van de das in de Berendonck te waarborgen.

J. Verantwoording van uw effectenstudie

De verspreiding van beschermde soorten in het plangebied is onderzocht in 2006, 2007, 2012 en 2013:

Van der Valk, M. & G. Hoefsloot 2006. Beoordeling beschermde soorten Berendonck te Wijchen. Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet. Bureau Waardenburg bv, Culemborg.

Felix, R.P.W.H. 2007. Natuurtoets uitbreiding golfbaan Berendonck Wijchen. Veldonderzoek en analyse in het kader van uitbreiding BurgGolf Wijchen ten behoeve van toetsing Flora- en faunawet. Bureau Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

Felix, R.P.W.H. 2012. Quicksan beschermde natuur, Berendonck. Toetsing aan de Flora- en faunawet. Bureau Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

Jong, V.J. de & R.P.W.H. Felix 2013. Natuurtoets en activiteitenplan ontwikkelingsvisie Berendonck. Ontheffingsaanvraag Ffwet das realisatie thermencomplex. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen (*voorliggende rapportage*).

De drie laatst genoemde onderzoeken zijn uitgevoerd door Natuurbalans. De resultaten zijn opgenomen in voorliggende rapportage.

De uitkomsten van de literatuurstudie en de veldinventarisaties geven een actueel en compleet beeld van de aanwezigheid van beschermde soorten op en rond het plangebied. Aan de hand van die kennis is nagegaan in hoeverre het project leidt tot effecten op beschermde soorten. Methodiek en resultaten zijn in voorliggende rapportage beschreven.

K. Overheidsinstantie die eventueel al toestemming heeft verleend voor uw activiteiten vanuit andere wet- en regelgeving

Gemeente Wijchen (vaststelling (ontwerp-)bestemmingsplan) en Waterschap Rivierenland (in het kader van de Watertoets ten behoeve van het bestemmingsplan).

L. Beschrijving huidige situatie van het gebied

Het noordelijke deel van de Berendonck is bedoeld voor intensieve strand- en oeverrecreatie en het zuidelijke deel heeft een extensief karakter en vormt een verbinding met cq. overgang naar de natuurgebieden Wijchense Ven en Overasseltse en Hatertse Vennen (zuidelijk van het plangebied).

Naast stranden, ligweiden, visstekken, een duikplaats, de nodige parkeer- en sanitaire voorzieningen, kiosken, speelvoorzieningen en barbecuemogelijkheden is er ook een 18 holes golfbaan "BurgGolf Wijchen". Door het gebied lopen bovendien wandel-, fiets- en ruiterspaden alsmede diverse wandel- en fietsroutes (waaronder ook een ATB-route). Er staan meerdere gebouwen voor recreatieve doeleinden en enkele bedrijfswoningen. Zo zijn er een teleskibaan, een Outdoorcentrum, kiosken en toiletgebouwen. Ook worden er evenementen gehouden zoals het jaarlijkse dancefestival Emporium.

M. Positie van de uitvoeringslocatie ten opzichte van natuurgebieden

De ingreeplocatie ligt niet in of nabij een Natura 2000-gebied. Mogelijke overtredingen en ontheffingen van de Nbwet zijn niet aan de orde. De Nbwet komt in het vervolg van deze rapportage niet meer aan bod.

N. Verspreiding van beschermde soorten op en nabij de uitvoeringslocatie

Das

Een dassenleefgebied heeft drie hoofdfuncties. Alle drie de hoofdfuncties van een dassenleefgebied zijn in de Berendonck aanwezig.

1. **Verblijfsfunctie:** burchten, bijburchten en/of losse pijpen, meestal aanwezig in een bos of bosrand waar voldoende dekking aanwezig is. In en rondom de Berendonck zijn drie actieve (kraam-)burchten aanwezig. Daarnaast zijn er verschillende locaties met vluchtpijpen en bijburchten (figuur 2). In de Ffwet worden al deze typen gelijkwaardig aangeduid met “burcht” en geldt hetzelfde beschermingsregime.
2. **Voedselfunctie:** vochtige, rijke graslanden waar jaarrond veel regenwormen gevonden kunnen worden en bos met een rijke ondergroei. Van minder belang zijn akkers, waar gedurende een korte periode van het jaar specifiek voedsel gevonden kan worden;
3. **Migratiefunctie:** meestal langs lijnvormingen landschapselementen tussen burcht en voedselgebied.

Burchten

Burcht 1 ligt in de houtwal langs de A73 (figuur 2). De burcht bevat negen actief belopen pijpen waarvan enkele pijpen zeer actief in gebruik zijn. In februari 2013 was vers uitgeworpen aarde aanwezig en op een tweetal stortheuvels lag vers nestmateriaal. Daarnaast bevindt zich op de burcht een speelboom. Op basis van deze kenmerken kan deze burcht als kraamburcht worden gekwalificeerd. In de directe omgeving van de burcht zijn verschillende latrines aanwezig. Ook in 2012 fungeerde deze burcht reeds als kraamburcht.

Burcht 2 ligt langs de Weg ter Horst, in het zuidwestelijk deel van de Berendonck (figuur 2). De burcht ligt op geruime afstand van de ingreeplocatie. Bovendien zijn burcht 2 en de ingreeplocatie ruimtelijk gescheiden door een grote waterplas. Aangenomen mag worden dat de dassen van burcht 2 niet in de omgeving van de ingreeplocatie foerageren, maar aan de westzijde van de plas blijven. Rondom burcht 2 ligt voldoende geschikt foerageergebied.

Burcht 3 heeft zeven actief belopen pijpen en is gelegen in het verre zuidelijke deel van de Berendonck in het bosgebied bij boerderij de Eikenhorst (zowel burcht als de Eikenhorst zijn niet weergegeven in figuur 2). Van de zeven pijpen worden een drietal pijpen zeer actief gebruikt en bij één pijp lag vers uitgeworpen aarde en nestmateriaal. Enkele pijpen leken dichtgestopt met takken. Het foerageergebied van deze dassenfamilie strekt zich hoogstwaarschijnlijk voornamelijk uit ten oosten en zuiden van de Eikenhorst, op geruime afstand van de ingreeplocatie.

Bijburchten / vluchtpijpen

In en in de directe omgeving van de Berendonck zijn verschillende vluchtpijpen en bijburchten aanwezig (figuur 2). Burchten die uit één of hooguit twee actief belopen pijpen bestaan worden vluchtpijp genoemd. Burchten die uit meer dan twee pijpen bestaan worden als bijburcht

aangemerkt. In het geval van een vluchtpijp kunnen er meerdere pijpen aanwezig zijn, maar deze verkeren dan in een vervallen staat.

De meest noordelijke vluchtpijp (A, zie figuur 2) ligt in het wegtalud van de Oude Teersdijk. In 2012 werd deze nog als bijburcht aangemerkt, maar enkele van de omliggende pijpen zijn inmiddels volledig vervallen. Anno 2013 is er slechts één pijp belopen.

Aan de oostrand van de Berendonck ligt een complex van verschillende vluchtpijpen en bijburchten op een aarden wal (B,C,D in). Burcht D is een duidelijke bijburcht die veelvuldig in gebruik is. Momenteel bestaat de burcht uit vier belopen pijpen waarvan er twee zeer actief belopen zijn.

Locaties B, C en E worden aangemerkt als vluchtpijp. B en C worden incidenteel gebruikt. Vluchtpijp E ligt in het bosgebied dat grenst aan het Wijchensven en is zo goed als volledig vervallen en al geruime tijd niet meer in gebruik. De bijburcht ligt op zo'n 100 meter afstand van burcht nummer 3 (niet op de kaart). Vluchtpijp F wordt incidenteel belopen.

Aan de oostzijde van de A73 is in 2013 vrij veel activiteit vastgesteld. De oostzijde van de A73 kan bereikt worden door een dassentunnel onder de snelweg. De tunnel wordt regelmatig gebruikt en van en naar de tunnel loopt een duidelijke wissel. Er liggen twee zeer actief belopen vluchtpijpen waar vers uitgeworpen zand aanwezig is. In het geval van vluchtpijp G lag er ook nog vers nestmateriaal.

De verschillende bijburchten en vluchtpijpen behoren elk bij een bepaalde hoofdburcht. Zonder een zeer uitgebreid onderzoek (baitmarkingonderzoek) is het moeilijk om vast te stellen welke bijburchten en vluchtpijpen bij welke hoofdburcht behoren. Aan de hand van het sporenonderzoek en expert judgement is toch geprobeerd een inschatting te maken welke nevenvestigingen bij welke hoofdburchten behoren.

Het is zeer aannemelijk dat vluchtpijp A bij burcht 1 behoort en dat vluchtpijpen E en F bij burcht 3 behoren. De aarden wal met locaties B, C en D liggen tussen twee burchten in (1 en 3). Deze locaties kunnen zowel bij burcht 1 als bij burcht 3 behoren. In het vroege voorjaar vormen latrines de afbakening van de verschillende territoria. De latrine nabij bijburcht D kan er op duiden dat het de grens vormt tussen het territorium van hoofdburcht 1 en 3.

De vluchtpijpen aan de oostzijde van de A73 lijken bij burcht 1 te behoren. Er bestaat echter een mogelijkheid dat er nog een andere burcht aan de oostzijde van de A73 ligt, ver buiten de invloedsfeer van de voorgenomen ingreep.

Foerageergebieden

Figuur 2 geeft de ligging van primair en secundair foerageergebied weer. Primair foerageergebied bestaat voornamelijk uit weilanden en korte grazige vegetaties. De secundaire foerageergebieden worden gevormd door de jonge loofbossen in het gebied.

Activiteit

Het zwaartepunt van de dassenactiviteit in de Berendock is aanwezig nabij de verschillende burchten en in de primaire foerageergebieden (figuur 2).

Flora

Op basis van de quick scan in 2012 kan worden geconcludeerd dat geschikte habitats voor streng beschermde plantensoorten ontbreken. Er kan worden uitgegaan van de afwezigheid van streng beschermde plantensoorten op de ingreeplocaties.

Vleermuizen

Binnen het ingrepengebied en de invloedssfeer van het thermencomplex staan geen bomen en/of gebouwen die voor vleermuizen geschikt zijn als verblijfplaats. De bomen zijn er te jong om voor vleermuizen geschikte holten of kieren te bevatten. De bomen op genoemde ingreeplocaties zijn daarom niet geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen.

De ingreeplocaties kunnen niet worden beschouwd als essentieel foerageergebied voor vleermuissoorten. Daarvoor zijn de ingreeplocaties veel te klein en is er vergelijkbaar foerageergebied ruimschoots in de omgeving aanwezig. Ook vliegroutes ontbreken op de ingreeplocaties.

Broedvogels

Vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest komen niet op de ingreeplocaties voor.

Amfibieën en vissen

Streng beschermde amfibieën- en vissoorten komen niet op de ingreeplocaties voor. Hiervoor ontbreekt geschikt biotoop. Alleen algemene amfibieënsoorten zullen het bos gebruiken als leefgebied.

Overige soorten

Andere streng beschermde diersoorten, zoals reptielen, verschillende insectensoorten en overige ongewervelden komen niet op de ingreeplocaties voor. Voor dergelijke soorten ontbreken geschikte habitats.

O. Verantwoording verspreidingsinformatie

Zie antwoord op vraag J.

P. Maatregelen om schade aan de soort te voorkomen of te beperken (mitigerende maatregelen)

Kortdurende versturende effecten

Verschillende factoren kunnen leiden tot verstoring aan verblijfplaatsen van de das. Werkzaamheden zoals de aanleg van de weg en het complex kunnen leiden tot tijdelijke versturende effecten. Dit kan onder andere door geluid en of trillingen.

De volgende **mitigerende** maatregelen worden genomen om verstoring te voorkomen;

- Versturende werkzaamheden in de nabijheid van verblijfplaatsen (straal van 20m) worden buiten de kwetsbare periode van de das uitgevoerd. Versturende werkzaamheden zijn werkzaamheden die veel geluid en trillingen produceren. De kwetsbare periode van de das is december t/m juni.
- Werkzaamheden worden alleen overdag uitgevoerd. Nooit later dan 19.00 uur.

Bovenstaande mitigerende maatregelen hebben betrekking op vluchtpijp A, hoofdburcht 1 en het burchtencomplex B, C en D.

Voorkomen verkeersslachtoffers

De toegangsweg is momenteel gesloten voor gemotoriseerd verkeer. Bij ingebruikname door gemotoriseerd verkeer ontstaat een grotere kans op verkeersslachtoffers tenzij er verkeersremmende maatregelen worden genomen.

De volgende **mitigerende** maatregelen worden genomen om verkeersslachtoffers te voorkomen.

- Op de weg zullen maatregelen genomen worden om een maximale snelheid van 30 km/h af te dwingen. Er worden drie snelheidsremmers in de vorm van verkeerssluizen aangelegd ter hoogte van burcht 1 en een belangrijke wissel. Aan het begin van de toegangsweg wordt een slagboom geplaatst. Samen met enkele scherpe bochten in de weg zijn deze maatregelen afdoende om de snelheid voldoende te beperken.
- Daarnaast zal normale bebording behorend bij een 30 km/h zone geplaatst worden en zullen borden geplaatst worden met de afbeelding van een das met een onderbord met de tekst 'Pas op: overstekende dassen'.

Aangepaste verlichting

Langs de gehele toegangsweg zal beperkte oriëntatieverlichting geplaatst worden, waarbij er rekening mee gehouden wordt dat deze niet schijnt op dassenburchten of pijpen. Na sluitingstijd rond 24:00 uur gaat alle verlichting uit.

Langdurige verstorende effecten

De toegenomen recreatieve druk op het nieuw aan te leggen fiets/wandelpad langs de A73 (ter compensatie van de verstoorde noord-zuidverbinding) kan leiden tot enige verstorende effecten. Het pad komt te liggen ten oosten van de burchten B, C en D naast het reeds gerealiseerde compensatieperceel, direct ten westen van de onlangs verlegde sloot. Bij de berekening van het oppervlak van de benodigde compensatie is reeds rekening gehouden met het ruimtebeslag van het nieuwe fiets/wandelpad. Dit zit niet in de 1,1 ha primair foerageergebied in de vorm van het grasland.

Om de rust op de burchten B, C en D te garanderen wordt een afscheiding gerealiseerd in de vorm van een meidoornhaag of bramenwal. Op deze manier wordt toegang van recreanten tot het foerageergebied ontmoedigd. Door aanleg van besdragend struweel wordt het belang van het foerageergebied voor dassen én voor andere fauna sterk vergroot.

Q. Maatregelen om onvermijdelijke schade aan de soort te herstellen (compenserende maatregelen)

Door de aanleg van het complex en de parkeerplaats gaat in totaal 3,7 ha secundair leefgebied van de das verloren. Het ruimtebeslag van het project ligt geheel in bos met ondergroei van ruigte.

Verlies van secundair foerageergebied dient voor 50% gecompenseerd te worden door de aanleg van of omvorming naar primair foerageergebied (Soortenstandaard Das, DR 29-01-2013). Volgens deze voorwaarden dient het leefgebied van de das met 1,85 ha grasland te worden uitgebreid.

Verlies aan secundair leefgebied door het ruimtebeslag van de weg wordt intern gecompenseerd door de aanleg van graslandbermen langs de weg. Het verlies aan secundair foerageergebied als gevolg van de wegaanleg wordt daarom niet in de berekening meegenomen. Mits er aan de voorwaarden in §5.4 wordt voldaan, vormen de graslandbermen primair foerageergebied voor de das.

In het kader van de ontwikkelingsvisie Berendonck is een deel van de compensatie reeds uitgevoerd. In 2012 is een brede sloot gelegen langs de bosrand met burchtlocaties B, C en D in oostelijke richting verplaatst. De verplaatsing heeft ertoe geleid dat er een grasland van minimaal 1,1 ha beschikbaar is gekomen als primair foerageergebied. In de oorspronkelijke situatie was het graslandperceel niet voor dassen toegankelijk als gevolg van de barrièrewerking van de sloot.

Naast de reeds gerealiseerde compensatie dient volgens de voorwaarden nog 0,75 ha primair foerageergebied (grasland) te worden gerealiseerd. Hiertoe worden de volgende maatregelen genomen.

- 1) Ten westen van het geplande complex en parkeerplaats wordt een deel van het bosgebied omgevormd naar grasland met verspreid staande bomen en bosjes. Op deze manier wordt ruim 0,85 ha aan primair foerageergebied gerealiseerd (blauw in figuur 4).
- 2) Aanvullend worden er rondom de te realiseren parkeerplaats groenstroken aangelegd met graslandvegetaties. De parkeerplaats is verlicht maar na sluitingstijd (24.00 uur) gaan de lampen uit en kan de das ook op die graslanden foerageren.

Bij de aanleg van de graslanden is het van belang dat deze niet te ruig van karakter worden. De meest optimale graslanden voor dassen zijn kort en voedselrijk. De omgevormde graslanden dienen daarom regelmatig gemaaid te worden om te voorkomen dat ze te ruig worden. Het gras mag bij voorkeur niet langer worden dan 5 cm. Om de graszoden voedselrijker te maken kunnen de graszoden bemest worden met stalmest of een ander vorm van mest. Deze bevordert de wormenproductie. Met name wanneer de graslanden net zijn omgevormd is het van belang dat ze vaker gemaaid worden om verruiging te voorkomen.

R. Tijdstip en locatie mitigerende en compenserende maatregelen

Zie punt P en Q.

7 LITERATUUR

Felix, R.P.W.H. 2012. Quickscan beschermde natuur, Berendonck. Toetsing aan de Flora- en faunawet. Bureau Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

Felix, R.P.W.H. 2007. Natuurtoets uitbreiding golfbaan Berendonck Wijchen. Veldonderzoek en analyse in het kader van uitbreiding BurgGolf Wijchen ten behoeve van toetsing Flora- en faunawet. Bureau Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

RGV 2009. Ontwikkelingsvisie recreatiegebied Berendonck. Versie december 2009. RGV Holding BV, Arnhem.

Van der Valk, M. & G. Hoefsloot 2006. Beoordeling beschermde soorten Berendonck te Wijchen. Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet. Bureau Waardenburg bv, Culemborg.

